

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 12.3.2003
COM(2003) 110 τελικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ
ΤΙΣ ΥΠΟΨΗΦΙΕΣ ΧΩΡΕΣ**

1. ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΝΕΑ ΜΕΛΗ

Η Επιτροπή, κατ'εφαρμογή του κανονισμού 1260/1999 του Συμβουλίου περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά ταμεία (άρθρο 10.3), δημοσίευσε την 1η Σεπτεμβρίου 1999 «ενδεικτικές κατευθύνσεις για τα προγράμματα της περιόδου 2000-2006». Το έγγραφο αυτό έχει ως στόχο να βοηθήσει τις εθνικές και περιφερειακές αρχές στον «καθορισμό και τη χάραξη στρατηγικών προγραμματισμού στο πλαίσιο καθενός από τους στόχους 1, 2 και 3 των διαρθρωτικών ταμείων καθώς και στη σύνδεση των στρατηγικών αυτών με το Ταμείο Συνοχής», ώστε να εξασφαλιστεί η βέλτιστη αξιοποίηση των κοινοτικών παρεμβάσεων.

Λόγω της ειδικής κατάστασης των περιφερειών των δέκα υποψήφιων προς ένταξη χωρών που θα πρέπει να γίνουν μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τη διάρκεια της τρέχουσας περιόδου προγραμματισμού και σύμφωνα με τις κοινές θέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαπραγμάτευση του κεφαλαίου 21 «Περιφερειακή πολιτική και συντονισμός των διαρθρωτικών μέσων», η Επιτροπή αποφάσισε να δημοσιεύσει «συμπληρωματικές ενδεικτικές κατευθύνσεις».

Αυτό το νέο έγγραφο δεν αντικαθιστά την ανακοίνωση του 1999, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό έγγραφο αναφοράς, αλλά την συμπληρώνει κατάλληλα προτείνοντας ειδικές συμπληρωματικές κατευθύνσεις που λαμβάνουν υπόψη και το ειδικό πλαίσιο των χωρών αυτών και το θεσμικό πλαίσιο που αφορά την διεύρυνση.

1.1. Μεγαλύτερη ενίσχυση κατά την περίοδο πριν την προσχώρηση

Τρία χρηματοδοτικά μέσα συμβάλλουν στην προετοιμασία των υποψηφίων προς ένταξη χωρών:

- το ISPA είναι ο πρόδρομος του Ταμείου Συνοχής·
- το SAPARD συμβάλλει στην προσαρμογή του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών¹.
- ένα σημαντικό τμήμα του PHARE (οικονομική και κοινωνική συνοχή και διασυνοριακή συνεργασία) προβλέπει τα προγράμματα των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Οι υπηρεσίες της Επιτροπής συμπληρώνουν την ενίσχυση αυτή με τεχνική βοήθεια και ενισχυμένη διοικητική συνεργασία: αδελφοποιήσεις, σεμινάρια, χάρτης πορείας για την προετοιμασία για τα Διαρθρωτικά Ταμεία², στήριξη στην προετοιμασία των εγγράφων προγραμματισμού.

¹ Ενώ η Κύπρος και Μάλτα δεν επωφελούνται ούτε από το ISPA, ούτε από το SAPARD, ωστόσο οι χώρες αυτές θα λάβουν επιδοτήσεις που προορίζονται κυρίως για την ανάπτυξη της διοίκησής τους.

² Η Επιτροπή πρότεινε στις υποψήφιες χώρες ένα χάρτη πορείας για την προετοιμασία για τα Διαρθρωτικά Ταμεία σε τρία διαδοχικά στάδια:
- οι υποψήφιες χώρες κλήθηκαν να ορίσουν τις αρχές διαχείρισης και πληρωμής σε επίπεδο των ΚΠΣ, των ΕΠ ή των ΕΕΠ κατά την έννοια του άρθρου 9 (ν) και (ο) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/99 του

Εξάλλου, τα δάνεια ΕΤΕπ χρηματοδοτούν εφεξής τις επενδύσεις κλειδιά στις υποψήφιες χώρες, συμπληρώνοντας συχνά τις επιδοτήσεις ISPA.

1.2. Ρεαλιστική και πραγματιστική προσέγγιση της εφαρμογής των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής

Για τα νέα κράτη μέλη, η πρώτη περίοδος προγραμματισμού θα είναι πολύ σύντομη εφόσον θα καλύψει, στην καλύτερη περίπτωση, τα έτη 2004-2006 αντί της περιόδου των επτά ετών που ίσχυε για τα σημερινά κράτη μέλη. Επομένως, στο πρώτο στάδιο μιας στρατηγικής μεσοπρόθεσμης έως μακροπρόθεσμης ανάπτυξης, οι υποψήφιες χώρες δεν θα πρέπει να προσπαθήσουν να επεξεργαστούν και να επιλύσουν όλες τις δυσκολίες που θα εμφανιστούν κατά τη διάρκεια των τριών αυτών ετών, αλλά μάλλον θα πρέπει να καθορίσουν τις προτεραιότητες ώστε να επικεντρωθεί η δράση των ταμείων στις πιο επείγουσες ανάγκες τους.

Εξάλλου, παρόλες τις σημαντικές προόδους, οι υποψήφιες χώρες διαθέτουν ακόμα περιορισμένες διοικητικές ικανότητες καθώς και περιορισμένες ικανότητες προγραμματισμού, διαχείρισης και παρακολούθησης. Οι υποψήφιες χώρες είναι ακόμα πολύ δύσκολο να τηρήσουν τους κοινοτικούς κανόνες, ιδίως όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις και το περιβάλλον.

Σχεδόν το σύνολο των περιφερειών των δέκα υποψήφιων χωρών περιλαμβάνεται μεταξύ του 25% των περιοχών που έχουν το χαμηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Η κυριότερη πρόκληση συνίσταται, επομένως, στο να προωθηθούν οι συνθήκες και οι παράγοντες ανάπτυξης που οδηγούν σε μια πραγματική και ουσιαστική σύγκλιση όλων των περιοχών³ και να εξασφαλιστεί ότι η υιοθετηθείσα στρατηγική εστιάζεται στην ανάπτυξη των επενδύσεων που ενδέχεται να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητα, προετοιμάζοντας, ωστόσο, το έδαφος για αύξηση της απασχόλησης και για βιώσιμη ανάπτυξη.

Συνεπώς, η επιτυχία της πρόκλησης της εφαρμογής της πρώτης περιόδου προγραμματισμού 2004-2006 στα νέα κράτη μέλη βασίζεται σε τρεις σημαντικές προϋποθέσεις:

- (1) στη διορατική προσέγγιση : προετοιμασία και διαπραγμάτευση πριν από την προσχώρηση, στο μέτρο του δυνατού, των εγγράφων προγραμματισμού με την Επιτροπή ώστε η περίοδος εφαρμογής να είναι όσο το δυνατόν μεγαλύτερη·

Συμβουλίου στο τέλος του 2001 για να μπορέσουν να αποκτήσουν την κατάλληλη διοικητική ικανότητα και να δημιουργήσουν τις κατάλληλες δομές εφαρμογής. Το ίδιο αίτημα τους υποβλήθηκε για το προσωρινό κλείσιμο του κεφαλαίου 21.

- το προσωρινό κλείσιμο του κεφαλαίου 21 έγινε δεκτό βάσει της δέσμευσης που ανέλαβε η οικεία υποψήφια χώρα για την υποβολή του σχεδίου ανάπτυξης, των σχεδίων ΕΕΠ και των επιχειρησιακών προγραμμάτων που περιέχουν όλα τα στοιχεία που απαριθμούνται αντίστοιχα στα άρθρα 17, 18 ή 19 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/99 του Συμβουλίου κατά την υπογραφή της συνθήκης προσχώρησης.

- η Επιτροπή έχοντας την πρόθεση να επωφεληθεί από την περίοδο κύρωσης που προηγείται της προσχώρησης για να αρχίσει συζητήσεις με τα μελλοντικά κράτη μέλη επί των εγγράφων προγραμματισμού, τα σχέδια επιχειρησιακών προγραμμάτων θα πρέπει να υποβληθούν σε εύθετο χρόνο και η Επιτροπή συστήνει θερμά την υποβολή του σχεδίου συμπλήρωσης του προγράμματος συγχρόνως με τα σχέδια ΕΕΠ ή επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Η ανάπτυξη ήταν άνιση μεταξύ των υποψηφίων χωρών και η πιο σημαντική πρόοδος προς τη σύγκλιση παρατηρήθηκε στη Σλοβενία, στην Εσθονία και στην Ουγγαρία. Σε περιφερειακό επίπεδο, οι περιφέρειες με υψηλότερο εισόδημα πραγματοποίησαν μέσες καλύτερες επιδόσεις απ'ότι οι περιφέρειες με χαμηλό εισόδημα (1995-1998).

- (2) στην αναζήτηση απλούστευσης με την πρόταση εκ μέρους της Επιτροπής και των κρατών μελών προς τις εν λόγω χώρες για υιοθέτηση ρεαλιστικής και πραγματιστικής προσέγγισης για την υλοποίηση του έργου των ταμείων σε αυτή την πρώτη περίοδο προγραμματισμού.

Η προσέγγιση αυτή, παραμένοντας σύμφωνη με το κεκτημένο, εστιάζεται κυρίως στον περιορισμό του αριθμού των παρεμβάσεων και των κοινοτικών πρωτοβουλιών:

- έξι υποψήφιες χώρες στις δέκα επέλεξαν ως μορφή παρέμβασης το ενιαίο έγγραφο προγραμματισμού (DOCUP).
 - τέσσερις χώρες θα υποβάλλουν σχέδιο ανάπτυξης και ένα περιορισμένο αριθμό τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, στα οποία θα προστεθεί ένα ενιαίο περιφερειακό επιχειρησιακό πρόγραμμα για το σύνολο των περιφερειών τους που είναι επιλέξιμες στο πλαίσιο του στόχου 1.
 - μόνο δύο προγράμματα κοινοτικής πρωτοβουλίας, το INTERREG και το EQUAL, θα εφαρμοστούν στις δέκα χώρες μεταξύ 2004 και 2006.
 - μέτρα του τύπου LEADER+ ή URBAN θα μπορούν να ενσωματωθούν στα ενιαία έγγραφα προγραμματισμού ή στα επιχειρησιακά προγράμματα.
 - τα ΕΕΠ ή ΕΠ των στόχων 1 ή 2 θα μπορούν ενδεχομένως να ενισχύσουν τα προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας INTERREG III A.
 - δεν θα τεθούν σε εφαρμογή καινοτόμες ενέργειες στα νέα κράτη μέλη κατά την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού.
- (3) στον περιορισμό του αριθμού των παρεμβάσεων, των προτεραιοτήτων και των μέτρων μέσω συγκεκριμένων επιλογών που επικεντρώνουν τη δράση των διαρθρωτικών ταμείων στις ανάγκες προτεραιότητας.

Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει να διευκολύνει τη δημοσιονομική διαχείριση των μελλοντικών προγραμμάτων και να επιτρέπει πιο ευέλικτη αντιμετώπιση των προβλημάτων απορρόφησης που ενδέχεται να επηρεάσουν την υλοποίηση ορισμένων μέτρων.

Ωστόσο, η στρατηγική ανάπτυξης, που θεσπίστηκε στο πλαίσιο του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) ή του ΕΕΠ, θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στη συνοχή μεταξύ των διαφόρων παρεμβάσεων και των εξεταζόμενων προτεραιοτήτων. Θα πρέπει, επίσης, να λάβει υπόψη της την πραγματική ικανότητα απορρόφησης, που εκτιμάται σε συνάρτηση με την ικανότητα προετοιμασίας έργων καθώς και με την ύπαρξη κατάλληλων δομών διαχείρισης για τις διάφορες προτεραιότητες και τα προβλεπόμενα μέτρα.

Όσον αφορά τη συμμόρφωση προς τους κανόνες σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις και σύμφωνα με το μηχανισμό που περιγράφεται στις κοινές θέσεις για την πολιτική του ανταγωνισμού, ζητείται από τις υποψήφιες χώρες να καταρτίσουν κατάλογο των μέτρων ενίσχυσης που επιθυμούν να εφαρμοστούν μετά την ένταξη και που η αρμόδια για τις κρατικές ενισχύσεις αρχή κρίνει συμβατές με το κεκτημένο. Μόνο τα

μέτρα ενίσχυσης που περιλαμβάνονται στον κατάλογο, για τα οποία η Επιτροπή δεν έχει διατυπώσει αντιρρήσεις ή τα οποία κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή με άλλο τρόπο και έχουν εγκριθεί απ' αυτήν κατά την προσχώρηση, είναι επιλέξιμα για συγχρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία.

2. ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΚΟΙΝΕΣ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ: Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Η Επιτροπή στην πρώτη έκθεση προόδου για την οικονομική και κοινωνική συνοχή⁴ όπως και στην « Ανακοίνωση για το κοινό χρηματοδοτικό πλαίσιο για τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις » αναφέρεται στην αναγκαιότητα για συνέχιση της ενίσχυσης της θεσμικής ικανότητας των υποψηφίων χωρών.

Με βάση την πείρα που αποκτήθηκε κατά την εφαρμογή των προενταξιακών μέσων, οι στόχοι της περιόδου 2004-2006 θα πρέπει να διασφαλίζονται:

- τη δημιουργία "αποθεματικού χρήσιμων έργων" που αποτελεί προϋπόθεση ώστε τα νέα κράτη μέλη να διαθέτουν κατάλληλο αριθμό έργων που να έχουν προετοιμαστεί προσεκτικά ώστε να απορροφηθεί πλήρως η κοινοτική ενίσχυση·
- τη θέσπιση μηχανισμών που να εγγυώνται τη διαφάνεια των επενδύσεων μέσω του ελέγχου των διαδικασιών δημόσιων διαγωνισμών ή με την ανταλλαγή ή τον διασταυρωμένο έλεγχο των πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο·
- την ανάπτυξη αποτελεσματικών συστημάτων υλοποίησης, ιδίως για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την απασχόληση.

Η καλύτερη μέθοδος θα είναι η επικέντρωση στις ακόλουθες προτεραιότητες:

- ενίσχυση της ικανότητας και των πόρων των μονάδων προγραμματισμού·
- ενίσχυση ή δημιουργία κατάλληλων οργανισμών υλοποίησης·
- αρχική και συνεχής κατάρτιση του προσωπικού και ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων ως βασικά στοιχεία για την ενίσχυση των διαρθρωτικών αλλαγών και την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής·
- ενίσχυση της κατάρτισης της δημόσιας διοίκησης στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΙC).

Σε γενικότερο επίπεδο, είναι σημαντικό να ενισχυθεί η ικανότητα των αρχών που είναι υπεύθυνες για την καταπολέμηση του εγκλήματος (αρχές επιβολής του νόμου και δικαστικές αρχές) τόσο σε επίπεδο εξοπλισμού καθώς και σε επίπεδο κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού⁵.

⁴ COM (2002) 46 τελικό της 30.1.2002.

⁵ Κατά τη διάρκεια της τρέχουσας περιόδου προγραμματισμού, η Κοινότητα χρηματοδοτεί ήδη πρωτοβουλίες υπέρ της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής που συμβάλλουν εμμέσως στην καταπολέμηση του εγκλήματος: στην Ιταλία, το πρόγραμμα του στόχου 1 καλύπτει τις ενέργειες

3. ΤΟΜΕΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΕΣ ΧΩΡΕΣ

3.1. Ουσιαστικές ανάγκες σε υποδομές και εξοπλισμό

Οι καθοριστικοί όροι για την οικονομική πρόοδο των μελλοντικών κρατών μελών είναι η ανάπτυξη αποτελεσματικών δεσμών με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις άλλες αγορές και η μείωση των εμποδίων στις συναλλαγές και στην κινητικότητα του εργατικού δυναμικού.

Οι ανάγκες των χωρών αυτών σε υποδομές και σε εξοπλισμό είναι πολύ σημαντικές τόσο στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και του περιβάλλοντος καθώς και στους τομείς της κοινωνίας της πληροφορίας, της έρευνας, της εκπαίδευσης και της υγείας, τομείς που επίσης είναι επιλέξιμοι για χρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία.

Η μελέτη ΤΙΝΑ⁶ εκτιμά σε περίπου 90 δις ευρώ το συνολικό κόστος κατασκευής υποδομών μεταφοράς που πρέπει να πραγματοποιηθεί στις ΧΚΑΕ κατ'εφαρμογή των στόχων και των κριτηρίων των κοινοτικών κατευθύνσεων στον τομέα της ανάπτυξης του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφοράς⁷ που εφαρμόζεται στα σημερινά κράτη μέλη. Σύμφωνα με άλλες μελέτες το κόστος της εφαρμογής των κοινοτικών κανόνων στον τομέα του περιβάλλοντος υπολογίζεται σε 50 έως 100 δις ευρώ. Επομένως, ετήσιες επενδύσεις, μόνο για αυτούς τους δύο τομείς, ύψους 15 έως 20 δις ευρώ θα είναι απαραίτητες κατά τα επόμενα δέκα έτη.

Οι προσπάθειες συγχρηματοδότησης των μεγάλων έργων υποδομής θα πρέπει να αναληφθούν κατά προτεραιότητα από το Ταμείο Συνοχής. Η Επιτροπή πρότεινε λοιπόν για τα νέα κράτη μέλη, το τμήμα που εμπίπτει στο Ταμείο Συνοχής να είναι περίπου το ένα τρίτο του συνόλου των διαρθρωτικών μέσων, έναντι 18% που είναι για τα σημερινά κράτη μέλη. Η στρατηγική ανάπτυξης του σχεδίου (ή του ΕΕΠ) θα πρέπει να συνδυάσει τις τομεακές στρατηγικές που εφαρμόζονται στις μεταφορές και στο περιβάλλον οι οποίες καθορίστηκαν για το Ταμείο Συνοχής με αυτές στις οποίες βασίζονται οι παρεμβάσεις που τέθηκαν σε εφαρμογή βάσει των Διαρθρωτικών Ταμείων. Μπορεί, επίσης, να γίνει προσφυγή σε δάνεια ΕΤΕπ για να συμπληρωθούν οι συγχρηματοδοτήσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων ή του Ταμείου Συνοχής.

Για να αποφευχθεί ο διασκορπισμός της κοινοτικής συνδρομής, τα μέτρα ή οι ενέργειες στους τομείς αυτούς θα πρέπει να επικεντρωθούν σε έργα για τα οποία θα αποδειχθεί:

- ότι συμβάλλουν στη διαρθρωτική προσαρμογή της οικείας επιλέξιμης περιοχής ή περιφέρειας·

σχετικά με την ασφάλεια στο *Mezzogiorno*, μια ειδική περίπτωση που λαμβάνει υπόψη της τα διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει η κοινωνία και που αποτελεί προϋπόθεση για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των περιφερειών. Το INTERREG επιτρέπει να γίνουν πιο στοχοθετημένες οι παρεμβάσεις στα εσωτερικά και εξωτερικά σύνορα καθώς και στις διασυνοριακές περιοχές της Ένωσης, ιδίως σε επίπεδο αστικής ανάπτυξης, κοινωνικής ενσωμάτωσης και δικαστικής και διοικητικής συνεργασίας.

Οι υποδομές μεταφοράς πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο αξιολόγησης.

Απόφαση 1692/96 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1996 σχετικά με τις κοινοτικές κατευθύνσεις για την ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφοράς - ΕΕ L 228 της 09/09/1996.

- ότι οι τελικοί δικαιούχοι είναι ικανοί να τα προετοιμάσουν και να τα θέσουν σε εφαρμογή.

3.2. Μεταφορές

Πρόκειται για περίπου 19 000 χλμ. δρόμων, 21 000 χλμ. σιδηροδρομικών γραμμών, 4000 χλμ. πλωτών οδών, 40 αερολιμένες και 20 θαλάσσιους λιμένες που θα πρέπει να κατασκευαστούν ή να ανακατασκευαστούν (οι υποδομές αυτές είναι παρωχημένες σε μεγάλο βαθμό).

Πέντε προτεραιότητες θα συμπληρώσουν τις γενικές κατευθύνσεις του 1999:

- (1) ο εκσυγχρονισμός των δικτύων με σημαντικές προσπάθειες επένδυσης :
 - στην ανάπτυξη των δικτύων αυτοκινητοδρόμων (μερικές φορές είναι πολύ λίγο αναπτυγμένα)·
 - στην εναρμόνιση με τα κοινοτικά πρότυπα⁸ των υφιστάμενων οδικών δικτύων, ιδίως όσον αφορά το βάρος και τις διαστάσεις των οχημάτων⁹·
 - στον εκσυγχρονισμό των γερασμένων σιδηροδρομικών δικτύων για τα οποία δεν έχουν γίνει επενδύσεις εδώ και πολλές δεκαετίες·
- (2) η βελτίωση των αστικών υποδομών μεταφοράς, που προς το παρόν δεν είναι προσαρμοσμένες στην ιδιαίτερα αυξημένη κυκλοφοριακή κίνηση·
- (3) η τήρηση των στόχων της Λευκής Βίβλου για την ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών¹⁰, ιδίως όσον αφορά την εξάλειψη των σημείων συμφόρησης και την ασφάλεια¹¹ καθώς και την ανάπτυξη της θαλάσσιας μεταφοράς μικράς απόστασης και της εσωτερικής πλωτής μεταφοράς, συμπεριλαμβανομένων των συνδέσεων μεταξύ των λιμένων, ιδίως στο Δούναβη·
- (4) η βελτίωση της οδικής ασφάλειας·
- (5) ο εκσυγχρονισμός του σιδηροδρομικού συστήματος με φιλόδοξο στόχο το μερίδιο, επί του συνόλου των τρόπων μεταφοράς, των εμπορευματικών σιδηροδρομικών μεταφορών να αυξηθεί στο 35% μέχρι το 2010¹², με την επανεξισορρόπηση μεταξύ των διαφόρων τρόπων μεταφοράς και διατροπικότητα καθώς και με την αναδιάρθρωση των σιδηροδρόμων.

⁸ Οδηγία 96/53/EK.

⁹ Υπολογίζεται ότι το 70% του αστικού δικτύου των ΧΚΑΕ δεν συμμορφώνονται με το πρότυπο των 11,5 τόνων ανά άξονα.

¹⁰ COM (2001)370.

¹¹ Με βάση τις απαιτήσεις της οδικής ασφάλειας, θα προωθηθεί η εκ των προτέρων ανάλυση των επιπτώσεων επί της ασφάλειας για τα οδικά έργα.

¹² Οι υποψήφιες χώρες διαθέτουν ένα πυκνό σιδηροδρομικό δίκτυο μέσω του οποίου διεκπεραιώνεται περίπου το 40% των εμπορευματικών μεταφορών (8% στην Ένωση). Λόγω των παρωχημένων υποδομών και της μη προσαρμοστικότητας των σιδηροδρομικών οργανισμών, οι σιδηροδρομικές μεταφορές απειλούνται από την κυριαρχία των οδικών μεταφορών: συμφόρηση, περιβαλλοντικές οχλήσεις, έλλειψη οδικής ασφάλειας. Με βάση τις σημερινές τάσεις, το μερίδιο των εμπορευματικών σιδηροδρομικών μεταφορών μπορεί να μειωθεί κατά 10% από σήμερα μέχρι το 2010 ελλείψει φιλόδοξης πολιτικής.

Υπάρχουν τρία επίπεδα παρέμβασης:

- οι πανευρωπαϊκοί διάδρομοι που καθορίστηκαν κατά τις υπουργικές διασκέψεις της Κρήτης και του Ελσίνκι·
- το μελλοντικό διευρωπαϊκό δίκτυο για το οποίο έγινε διαπραγμάτευση στο πλαίσιο της τεχνικής προσαρμογής της απόφασης 1692/96/EK για τις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές·
- τα δίκτυα περιφερειακού και αστικού ενδιαφέροντος.

Το Ταμείο Συνοχής θα παρέμβει αποκλειστικά στα έργα υποδομής που πραγματοποιούνται κατ'εφαρμογή του κανονισμού στο διευρωπαϊκό δίκτυο. Τα διαρθρωτικά ταμεία θα αναλάβουν τις περιφερειακές υποδομές πρόσβασης στο διευρωπαϊκό δίκτυο, τις αστικές υποδομές και τις δράσεις που δεν συνδέονται με τις υποδομές (για παράδειγμα η κατάρτιση του προσωπικού). Οι αστικές παρεμβάσεις θα έχουν κατά προτεραιότητα ως στόχο τις πολιτικές κινητικότητας που προωθούν τις δημόσιες μεταφορές¹³.

3.3. Περιβάλλον

Θα πρέπει να αναληφθούν διαρθρωτικές ενέργειες για το περιβάλλον που να αφορούν:

- την άμεση χρηματοδότηση των επενδύσεων υπέρ του περιβάλλοντος για να εφαρμοστεί το περιβαλλοντικό κεκτημένο (πόσιμο ύδωρ, λύματα, διαχείριση των αποβλήτων),
- την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος σε άλλους πολιτικούς τομείς, γεγονός που θα ευνοήσει την ανάπτυξη σύμφωνα με ένα πιο βιώσιμο τρόπο¹⁴.

Υδωρ¹⁵:

Εάν το 90% του πληθυσμού της Ένωσης είναι συνδεδεμένο με τα δίκτυα διανομής ύδατος και το 70% με το σύστημα αποχέτευσης, το 60% του πληθυσμού των υποψήφίων χωρών είναι συνδεδεμένο με κοινό δίκτυο ύδρευσης και μόνο το 42% των λυμάτων υποβάλλεται σε επεξεργασία καθαρισμού, η οποία σπάνια φθάνει το επίπεδο που απαιτείται από τα κοινοτικά πρότυπα.

Οι προτεραιότητες που είχαν οριστεί για το 1999 εφαρμόζονται πλήρως και για την περίοδο 2004-2006.

¹³ Οι κοινοτικές ενισχύσεις βάσει των διευρωπαϊκών δικτύων περιορίζονται στο 10% του συνολικού κόστους ενός έργου (κανονισμός 2236/95) και τα νέα κράτη μέλη θα είναι επιλέξιμα αμέσως μετά την προσχώρησή τους. Θα πρέπει επομένως να διασφαλιστεί ο συντονισμός του Ταμείου Συνοχής και των Διαρθρωτικών Ταμείων με το μέσο αυτό (κατ'εφαρμογή των κανόνων για τη μη άθροιση των ενισχύσεων). Η Επιτροπή πρότεινε να τροποποιηθεί ο κανονισμός ώστε να επιτραπεί η συγχρηματοδότηση ύψους 20% των διασυννοριακών τμημάτων των υποδομών μεταφοράς που συνδέουν την Ένωση με τις υποψήφιες χώρες.

¹⁴ Η στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης που εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Göteborg τον Ιούνιο του 2001 παρέχει ένα σημαντικό πλαίσιο για την περίοδο 2004-2006 και πέρα από αυτήν.

¹⁵ Τα προγράμματα/έργα θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τις απαιτήσεις της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα.

Διαχείριση των αποβλήτων

Οι υποψήφιες χώρες έχουν δημιουργήσει συστήματα ανακύκλωσης των αποβλήτων σε μεγάλη κλίμακα, αλλά σχεδόν όλες έχουν δυσκολίες να επιτύχουν τους στόχους που καθορίζονται στην κοινοτική οδηγία¹⁶. Οι υπάρχουσες εγκαταστάσεις δεν εκσυγχρονίστηκαν και, ελλείψει δημόσιων επιδοτήσεων, ορισμένες αναγκάστηκαν να κλείσουν. Η κατάσταση αυτή αναμένεται να χειροτερέψει διότι η οικονομική ανάπτυξη που προβλέπεται για τις εν λόγω χώρες, κατά τα επόμενα έτη, θα έχει χωρίς αμφιβολία σημαντικό αντίκτυπο στην ποιότητα των παραγόμενων αποβλήτων. Η ενίσχυση των διαρθρωτικών μέσων στον τομέα αυτό θα είναι εφεξής ζωτικής σημασίας για να επιτραπεί βιώσιμη ανάπτυξη στην διευρυμένη Ένωση, έστω και εάν οι περισσότερες από τις χώρες αυτές διαθέτουν μεταβατική περίοδο για να θέσουν σε εφαρμογή τις κύριες οδηγίες που απαιτούν υψηλές επενδύσεις.

Τα νέα κράτη μέλη παράλληλα με τη διασφάλιση κάθε μίας των δεσμεύσεων που ανέλαβαν στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων θα πρέπει, επίσης, να εφαρμόσουν τις συστάσεις του 1999 στον τομέα της διαχείρισης και της διάθεσης των στερεών, αστικών, βιομηχανικών και επικίνδυνων αποβλήτων, στον τομέα της ανακύκλωσης και της ανάκτησης των αποβλήτων καθώς και στο θέμα της εφαρμογής της οδηγίας περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων¹⁷ σύμφωνα με την κοινοτική πολιτική και νομοθεσία (βλ. σελίδα 17 του εγγράφου του 1999).

Εξάλλου, τα νέα κράτη μέλη θα πρέπει να αντιμετωπίσουν κυρίως τις τρεις ακόλουθες προτεραιότητες:

- την εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (ΟΠΕΡ)¹⁸,
- τη δημιουργία δομών για την πρόληψη των φυσικών κινδύνων,
- την προστασία των περιοχών με μόνιμα φυσικά μειονεκτήματα.

3.4. Ενέργεια

Οι προτεραιότητες στον τομέα αυτό θα πρέπει να επικεντρωθούν στις ενέργειες που αποσκοπούν:

- στην ενίσχυση των ενεργειακών δικτύων και της διασύνδεσής τους με αυτά της Δύσης,
- στην κάλυψη της μεγάλης καθυστέρησης που παρουσιάζουν οι χώρες αυτές στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης¹⁹,

¹⁶ 50% των αποβλήτων έχουν ανακυκλωθεί το 2001 στα σημερινά κράτη μέλη.

¹⁷ Οδηγία 1999/31/ΕΚ του Συμβουλίου της 26.04.99 περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων - ΕΕ L 182, σ.1 της 16.07.99

¹⁸ Η οδηγία αυτή αποτελεί την κύρια πρόκληση την οποία αντιμετωπίζει ο τομέας στο επίπεδο του περιβάλλοντος στις υποψήφιες χώρες, εφόσον άνω των 6000 βιομηχανικών εγκαταστάσεων θα έχουν ανάγκη σημαντικών επενδύσεων για να συμμορφωθούν προς τη νομοθεσία αυτή μέχρι το 2007. Όταν οι κανόνες που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις το επιτρέψουν, η παροχή ενίσχυσης από τα Διαρθρωτικά Ταμεία στο πλαίσιο των εθνικών ή περιφερειακών καθεστώτων ενίσχυσης θα μπορέσει να συμβάλει στην υλοποίηση του στόχου αυτού.

- στην επίτευξη του στόχου για διπλασιασμό του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στόχος που εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη²⁰.

Επιπλέον, με βάση την ευελιξία και χωρίς να τροποποιηθούν τα βασικά κείμενα που διέπουν το Ταμείο Συνοχής, θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη ορισμένες παρεμβάσεις:

- ενέργειες απορρύπανσης στους θερμικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής (απόμάκρυνση της σκόνης με φίλτρα, συγκράτηση SO_x),
- ενέργειες που αποσκοπούν στη δραστική βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης,
- ενέργειες υπέρ της παραγωγής ανανεώσιμων / καθαρών πηγών ενέργειας.

Το ΕΤΠΑ είναι το χρηματοδοτικό μέσο για τις επενδύσεις στα δίκτυα και, ενδεχομένως, στην παραγωγή ενέργειας.

Η χορήγηση των κοινοτικών ενισχύσεων θα εξαρτηθεί από τη θέσπιση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που επιτρέπουν την εφαρμογή των οδηγιών στους τομείς του αερίου και του ηλεκτρισμού (διαχωρισμός των επιχειρήσεων διανομής από τις αντίστοιχες παραγωγής, δημιουργία ρυθμιστικής αρχής, καθορισμός τιμών για διάφορες κατηγορίες πελατών). Για μεταρρυθμίσεις αυτού του είδους απαιτείται τεχνική βοήθεια με τη στήριξη των διαρθρωτικών ταμείων.

3.5. Τομέας της αλιείας

Η παραγωγή του τομέα της αλιείας στις υποψήφιες χώρες που διαθέτουν πρόσβαση στη θάλασσα παρουσίασε απότομη πτώση που οφείλεται στην υπερεκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων και στην κατάρρευση των αγορών. Παρόλη τη δραστική μείωση, οι αλιευτικοί στόλοι εξακολουθούν να είναι κάποιας ηλικίας και δεν είναι ανταγωνιστικοί ενώ η αλιευτική βιομηχανία στηρίζεται σε παρωχημένες υποδομές για τις οποίες απαιτείται σοβαρή προσπάθεια προσαρμογής στα κοινοτικά πρότυπα.

Οι προτεραιότητες θα πρέπει να καθοριστούν λαμβάνοντας υπόψη τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής που το Συμβούλιο ενέκρινε στο τέλος του 2002.

3.6. Γεωργία και αγροτική ανάπτυξη²¹

Στις περισσότερες υποψήφιες χώρες, παρόλες τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν και τις εξελίξεις που σημειώθηκαν, η αναδιάρθρωση της γεωργίας και του τομέα γεωργικών ειδών διατροφής απέχει ακόμη πολύ από την ολοκλήρωσή της. Η ανταγωνιστικότητα της γεωργίας και της αλυσίδας γεωργικών τροφίμων των χωρών αυτών είναι γενικώς σαφώς κατώτερη από το μέσο όρο της Ένωσης.

Η καθόλου ευνοϊκή δομή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και ιδίως η πληθώρα μικρών εκμεταλλεύσεων και η συνεχιζόμενη ύπαρξη μιας γεωργίας που καλύπτει εν

¹⁹ Η ενεργειακή ένταση των οικονομιών τους είναι πολύ πιο σημαντική από ό,τι στα σημερινά κράτη μέλη και έχει δυσμενή επίδραση στο περιβάλλον.

²⁰ Οι ηλιακές θερμικές τεχνολογίες χρησιμοποιούνται ήδη συχνά στα κράτη μέλη της Μεσογείου καθώς και στην Κύπρο.

²¹ Η Επιτροπή παρουσίασε τη θέση της για την "διεύρυνση και γεωργία: επιτυχημένη ενσωμάτωση των νέων κρατών μελών στην ΚΓΠ" στο θεματικό έγγραφό της SEC(2002) 95 τελικό της 30.01.2002.

μέρει τις ανάγκες των ιδίων των γεωργών παράλληλα με την παρουσία ενός πρωτοεμφανιζόμενου γεωργικού τομέα με εμπορικό προσανατολισμό θέτουν διοικητικές και οικονομικές δυσκολίες για την Κοινή Γεωργική Πολιτική. Αυτός ο διαρθρωτικός δυαδισμός κινδυνεύει να ενισχύσει τις πολιτικές πιέσεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αναδιάρθρωσης εφόσον θα απαιτηθούν ενέργειες ανάπτυξης, όχι μόνο για τις δομές των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, αλλά επίσης για τις υποδομές στα προηγούμενα και στα επόμενα στάδια της παραγωγής καθώς και για τις υπηρεσίες και τις δυνατότητες απασχόλησης εκτός του γεωργικού τομέα.

Σε αγροτικό επίπεδο, οι περισσότερες υποψήφιες χώρες έχουν ήδη αποκτήσει πείρα στη σύλληψη και στην εφαρμογή της πολιτικής που συγχρηματοδοτείται από το προενταξιακό μέσο SAPARD²². Δεδομένου ότι η περίοδος προγραμματισμού είναι σύντομης διάρκειας, τα νέα κράτη μέλη θα πρέπει να στηριχθούν στην πείρα των οργανισμών υλοποίησης που δημιουργήθηκαν βάσει του SAPARD, να είναι επιλεκτικά στην επιλογή των μέτρων τους και κατά την ορισθείσα περίοδο²³ να επικεντρώσουν τις χρηματοδοτήσεις τους στις βασικές ανάγκες τους.

3.7. Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις²⁴

Η ασφάλεια και ένα εδραιωμένο κράτος δικαίου είναι οι κύριοι όροι για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Πρέπει επομένως να καταπολεμηθούν τα δίκτυα του οργανωμένου εγκλήματος.

Τα προγράμματα για την περίοδο 2004-2006 θα είναι χρήσιμα εφόσον:

- εγγυώνται την ύπαρξη των απαραίτητων θεσμικών ικανοτήτων για τη συγκέντρωση, τη δαπάνη και τον έλεγχο της χρήσης του δημοσίου χρήματος,
- προωθούν το κράτος δικαίου με την ευαισθητοποίηση του κοινού,
- ενισχύουν την καταπολέμηση του εγκλήματος, ιδίως με τη συγκέντρωση όλων των φορέων που είναι αρμόδιοι για την πρόληψη του εγκλήματος σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο (δικαστικές αρχές, αρχές επιβολής του νόμου, επιχειρηματίες, συνδικάτα, ΜΚΟ, εκπρόσωποι των ευρωπαϊκών οργάνων, κλπ.),
- ενισχύουν την ικανότητα των αρχών που είναι επιφορτισμένες με την καταπολέμηση του εγκλήματος (δικαστικές αρχές και αρχές επιβολής του νόμου), ιδίως μέσω καλύτερης κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού.

²² Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1268/1999 του Συμβουλίου.

²³ Ένα μεγάλο μέρος των μέτρων αγροτικής ανάπτυξης στα περισσότερα από τα νέα κράτη μέλη θα ενσωματωθεί στο πρόγραμμα του στόχου 1, που συγχρηματοδοτείται από το τμήμα προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ.

²⁴ Κατά τη διάρκεια της τρέχουσας περιόδου προγραμματισμού, η Κοινότητα χρηματοδοτεί ήδη πρωτοβουλίες υπέρ της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής που συμβάλλουν εμμέσως στην καταπολέμηση του εγκλήματος: στην Ιταλία, το πρόγραμμα του στόχου 1 καλύπτει τις ενέργειες σχετικά με την ασφάλεια στο *Mezzogiorno*, μια ειδική περίπτωση που λαμβάνει υπόψη της τα διαρθρωτικά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει η κοινωνία και που αποτελεί προϋπόθεση για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των περιφερειών. Το INTERREG επιτρέπει να γίνουν πιο στοχοθετημένες οι παρεμβάσεις στα εσωτερικά και εξωτερικά σύνορα καθώς και στις διασυνοριακές περιοχές της Ένωσης, ιδίως σε επίπεδο αστικής ανάπτυξης, κοινωνικής ενσωμάτωσης και διοικητικής και δικαστικής συνεργασίας.

3.8. Απασχόληση και ανθρώπινο δυναμικό

Στην ημερήσια διάταξη της Λισσαβόνας υπογραμμίζεται η ανάγκη να αναπτυχθούν οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό όσον αφορά τις υπονήφιες χώρες, όπου τα ποσοστά απασχόλησης μειώθηκαν και η ανεργία αυξήθηκε σημαντικά, λόγω κυρίως της αναδιάρθρωσης της οικονομίας των χωρών αυτών και της αγοράς εργασίας. Έξι από τις δέκα υπονήφιες χώρες έχουν ποσοστά ανεργίας σημαντικά πιο υψηλά από τον κοινοτικό μέσο όρο. Υπάρχουν σημαντικές περιφερειακές ανισότητες που αντικατοπτρίζουν συχνά τη διαφορά μεταξύ της περιοχής της πρωτεύουσας και των άλλων περιφερειών. Η απασχόληση των γυναικών μειώθηκε σε πολλές περιπτώσεις λιγότερο απ'αυτήν των ανδρών, διότι αυξήθηκαν οι δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών ενώ οι περισσότερες απώλειες θέσεων εργασίας παρατηρήθηκαν στον τομέα της βιομηχανίας.

Οι προτεραιότητες στον τομέα της ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού προκύπτουν από τις προτεραιότητες και τα συμπεράσματα που διατυπώνονται στα έγγραφα κοινής αξιολόγησης (ΕΚΑ) που εγκρίθηκαν από κοινού από την Επιτροπή και από κάθε υπονήφια χώρα²⁵. Πρέπει να συμβάλλουν στη δημιουργία σταθερής βάσης για:

- την προώθηση αποτελεσματικών πολιτικών απασχόλησης, γεγονός που προϋποθέτει την αξιολόγηση και τον προσεκτικό έλεγχο των υφιστάμενων προγραμμάτων ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά τους και να αναπτυχθούν στο πλαίσιο μιας συνολικής στρατηγικής δράσης που έχει επίσης ως στόχο την εξάλειψη των περιφερειακών ανισορροπιών,
- την βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και των υπηρεσιών εργατικού δυναμικού, που αποτελούν το κύριο μέσο το οποίο διαθέτουν οι υπονήφιες χώρες για να αποκτήσουν αποτελεσματικές πολιτικές απασχόλησης και να εφαρμόσουν προληπτικές στρατηγικές που βασίζονται σε τρεις προϋποθέσεις: την επαγγελματική αποκατάσταση, την καταλληλότητα των θέσεων εργασίας και τον επαγγελματικό προσανατολισμό. Η ενίσχυση θα πρέπει να προορίζεται κυρίως για την αύξηση του πληθυσμού που καλύπτεται από τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης, ιδίως στις μειονεκτικές περιοχές, για την κατάρτιση του προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και για τη δημιουργία αυτοματοποιημένων συστημάτων προσφοράς θέσεων εργασίας,
- την ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδίως στην δευτεροβάθμια και ανώτερη εκπαίδευση και τη βελτίωση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης ώστε να είναι σε θέση να προσδιορίζουν και να προβλέπουν την εξέλιξη των αναγκών για κατάρτιση στους διάφορους τομείς της οικονομίας και να αντιμετωπίζουν τις ανάγκες αυτές,
- την αντιμετώπιση και την πρόληψη των ανισοτήτων και του διαχωρισμού των φύλων στην αγορά εργασίας, ιδίως όταν πρόκειται για την ανάπτυξη ικανοτήτων στον τομέα της πληροφορικής και σε άλλους τομείς υπηρεσιών.

²⁵

Τα ΕΚΑ προτείνουν μια ανάλυση των μεγάλων προβλημάτων και των κυριότερων προκλήσεων τις οποίες κάθε υπονήφια χώρα αντιμετωπίζει στο στάδιο της προετοιμασίας ώστε να είναι σε θέση να τηρήσει πλήρως την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση.

Ένα σημαντικό στοιχείο είναι η παροχή καλής ποιότητας υπηρεσιών περίθαλψης για παιδιά και για άλλα συντηρούμενα άτομα και η λήψη διατάξεων που είναι ευνοϊκές για την οικογένεια,

- την προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης παρέχοντας ολοκληρωμένη κοινωνικοοικονομική ενίσχυση σε μέλη κοινοτήτων που βρίσκονται σε μειονεκτική κοινωνική κατάσταση, την αύξηση της συμμετοχής τους στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την ανάπτυξη της προσφοράς προγραμμάτων επανεκπαίδευσης ώστε να βελτιωθεί η κατάσταση των ατόμων αυτών στην αγορά εργασίας· την καταπολέμηση των διακρίσεων εις βάρος εθνικών ή γλωσσικών μειονοτήτων (και ιδίως των Ρομ) λαμβάνοντας μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Για να τεθούν σε εφαρμογή οι προτεραιότητες αυτές, είναι απαραίτητο να παρασχεθεί το απαιτούμενο είδος ενίσχυσης σε όλα τα επίπεδα.

3.9. Έρευνα και ανάπτυξη

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την προσχώρηση των υποψηφίων χωρών θα είναι ταυτόχρονη με τις πρώτες εξελίξεις του σχεδίου για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας²⁶, που φιλοδοξεί να δημιουργήσει ένα όσο το δυνατόν πιο ευνοϊκό ευρωπαϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη της έρευνας και την προώθηση της καινοτομίας. Η πρόκληση αυτή συνοδεύεται και από ένα ποσοτικό στόχο για την ευρωπαϊκή πολιτική έρευνας, που καθορίστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το Μάρτιο του 2002: να επιτευχθεί μέχρι το 2010 ένα επίπεδο χρηματοδοτικής προσπάθειας υπέρ των ενεργειών έρευνας και καινοτομίας που να αντιστοιχεί στο 3% του ΑΕΠ της Ένωσης.

Η διεύρυνση ανοίγει ευνοϊκές προοπτικές για την οικοδόμηση του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας εφόσον διευκολύνει τις συναλλαγές και την κινητικότητα των ερευνητών και ενισχύει τη συνεργία μεταξύ των ομάδων έρευνας των υποψηφίων χωρών στους επιστημονικούς τομείς κλειδιά, οι οποίοι συνδέονται με προγράμματα πλαισίων ETA.

Ωστόσο, παρόλη την μακρά επιστημονική και πανεπιστημιακή παράδοση των υποψηφίων χωρών, η αντιπαράθεση των συστημάτων τους έρευνας με αυτά των σημερινών κρατών μελών μπορεί να συνεπάγεται διαφόρους κινδύνους, όπως η κινητικότητα των ερευνητών εις βάρος των χωρών αυτών και η εξαφάνιση ή αποδυνάμωση μεγάλων επιστημονικών τομέων ελλείψει προσαρμοσμένων υποδομών ή υποδομών που να πληρούν τα διεθνή πρότυπα.

Οι πόροι που διατίθενται για την έρευνα από τις πιο πολλές υποψήφιες χώρες μειώθηκαν τα τελευταία δέκα έτη και, δεδομένου ότι το ανθρώπινο δυναμικό αποδυναμώθηκε λόγω της «διαφυγής εγκεφάλων», η διαφορά της ερευνητικής ικανότητας (όπως το ανθρώπινο δυναμικό, το επίπεδο δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων, κλπ.) μεταξύ των πλέον προηγμένων χωρών της Ευρώπης των δεκαπέντε και των περισσότερο υποψήφιων χωρών αυξάνεται σε σημαντικό

²⁶

Εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000.

βαθμό. Διάφοροι παράγοντες περιορίζουν την δυναμική της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας των χωρών αυτών:

- οι αδυναμίες των παρεχόμενων στις επιχειρήσεις τεχνολογικών, νομικών, χρηματοδοτικών υπηρεσιών διεθνούς επιπέδου,
- η έλλειψη κεφαλαίων που διατίθενται για την καινοτομία ή τη δημιουργία επιχειρήσεων τεχνολογικού χαρακτήρα,
- η πολυπλοκότητα της πρόσβασης για τις πιο μικρές επιχειρήσεις στις χρηματοδοτήσεις αυτές.

Για τις παρεμβάσεις συστήνεται η τήρηση τριών προτεραιοτήτων :

- (1) η ενίσχυση και η ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων στον τομέα της έρευνας:
 - βελτίωση της κατάρτισης των ερευνητών,
 - ενίσχυση των εργασιών των νέων ερευνητών στην αρχή της καριέρας τους,
 - ενθάρρυνση των πιο νέων να προσανατολιστούν προς επιστημονικούς κλάδους,
 - ανάπτυξη δικτύων πληροφόρησης, που βασίζονται ιδίως στην έννοια του « Grid »,
 - προώθηση της κινητικότητας των ερευνητών με την ανάπτυξη και την μεταφορά ικανοτήτων από και προς τις υποψήφιες χώρες και με τη διεύρυνση των δυνατοτήτων καριέρας των ερευνητών,
 - παροχή κινήτρων στους επιστήμονες, που εγκατέλειψαν τις υποψήφιες προς ένταξη χώρες, για να επιστρέψουν σ' αυτές,
- (2) ενίσχυση των υφιστάμενων υποδομών και ανάπτυξη νέων, σε συνάρτηση με τις ανάγκες και με το οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον των υποψήφιων χωρών²⁷,
- (3) προώθηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της εκπαίδευσης, της επαγγελματικής κατάρτισης, της οικονομικής ανάπτυξης, της έρευνας, της πρόσβασης σε επιχειρηματικά κεφάλαια και των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις που θα δημιουργηθούν ή που βρίσκονται στο σταδιο της ανάπτυξης, κλπ.

Η προτεραιότητα « Οργάνωση δικτύου και βιομηχανική συνεργασία » των κατευθυντηρίων γραμμών του 1999 αποκτά ιδιαίτερη σημασία για τις σημερινές υποψήφιες χώρες.

²⁷

Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στις υποδομές που ενδέχεται να λάβουν σημαντικό όγκο πόρων, σε οποιοδήποτε επιστημονικό τομέα, και να επιτραπεί διακρατική πρόσβαση στους πόρους αυτούς.

3.10. Επιχειρηματικό πνεύμα και πνεύμα καινοτομίας

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), που έχουν βασικό ρόλο στην ανάπτυξη της οικονομίας και της απασχόλησης των υποψηφίων χωρών, συμβάλλουν στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και πλούτου καθώς και στην αύξηση της παραγωγικότητας, ιδίως στον τομέα των υπηρεσιών. Ωστόσο, οι ΜΜΕ αντιμετωπίζουν δυσκολίες, ιδίως όσον αφορά την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, αλλά επίσης και όσον αφορά την ανάπτυξη της καινοτομίας, τη μεταφορά τεχνολογίας, την πρόσβαση στην πληροφόρηση και τη διαχείριση. Πρέπει, επομένως, να αναπτυχθεί επιχειρηματικό πνεύμα και πνεύμα συνεργασίας που να είναι πιο ευνοϊκό προς τις επιχειρήσεις.

Οι ισχύουσες πολιτικές καινοτομίας είναι πρόσφατες ή δεν διαθέτουν ακόμη δυναμισμό. Επιπλέον, γενικότερες οικονομικές δυσκολίες περιορίζουν συχνά την εφαρμογή των μέτρων που ελήφθησαν από τις κυβερνήσεις.

Σε αυτόν τον τομέα θα πρέπει να αναπτυχθούν ιδίως:

- οι συστάσεις του Ευρωπαϊκού Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις²⁸,
- τα μέτρα πρόσβασης στην χρηματοδότηση (πιστωτική εγγύηση και εγγύηση επιχειρηματικού κεφαλαίου),
- η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και αναδιάρθρωση των υπηρεσιών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας,
- η μεταφορά τεχνολογίας και η διάδοση των αποτελεσμάτων της έρευνας,
- η συνεργασία μεταξύ ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων και η συγκρότηση κοινοπραξιών μεταξύ επιχειρήσεων, τραπεζών, εκπαιδευτικών συστημάτων, επαγγελματικών οργανώσεων και δικτύων επιχειρήσεων,
- οι πρωτοβουλίες για τη βελτίωση του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων,
- η απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών και η μείωση των εξόδων για τις επιχειρήσεις, ιδίως τις νέες επιχειρήσεις με γρήγορη ανάπτυξη,
- οι υπηρεσίες υποστήριξης στις ΜΜΕ.

3.11. Κοινωνία της πληροφορίας

Στις υποψήφιες χώρες οι διαφορές μεταξύ των τηλεπικοινωνιακών υποδομών είναι σημαντικές, τόσο σε σχέση με το μέσο όρο της Ένωσης όσο και μεταξύ των ίδιων των υποψηφίων χωρών. Ακόμη και αν έχει αρχίσει η διαδικασία εκσυγχρονισμού των δημόσιων δικτύων των προηγμένων επικοινωνιακών υποδομών, όπως η πρόσβαση στις ευρυζωνικές επικοινωνίες, υπάρχουν ακόμα μεγάλες διαφορές στο βαθμό εκσυγχρονισμού που έχει επιτευχθεί.

Οι περισσότερες από τις χώρες αυτές θα πρέπει να καταβάλλουν σημαντική προσπάθεια επενδύσεων για να συμμορφωθούν προς το κεκτημένο, το οποίο απαιτεί

²⁸

http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/charter_fr.pdf

από τις βασικές υπηρεσίες (σταθερές γραμμές, φαξ και στενοζωνική πρόσβαση στο Internet) να είναι διαθέσιμες παντού σε λογικές τιμές.

Η χαμηλή αγοραστική δύναμη των τοπικών οικονομιών και η δυσκολία να γίνουν οι απαραίτητες εμπορικές επενδύσεις (επενδύσεις που δεν είναι πολύ κερδοφόρες μεσοπρόθεσμα) αντιπροσωπεύουν σοβαρούς κινδύνους για το σχέδιο δράσης eEurope 2005.

Στο πλαίσιο αυτό, οι διαρθρωτικές ενέργειες θα πρέπει να συμβάλλουν:

- στην ανάπτυξη των εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών όσον αφορά την κοινωνία της πληροφορίας,
- σε επενδύσεις για την εφαρμογή του κεκτημένου στις υπηρεσίες επικοινωνίας,
- στην εφαρμογή του σχεδίου δράσης eEurope 2005 στις χώρες αυτές.

Η ενίσχυση στον τομέα αυτό θα αποφασιστεί βάσει των αποτελεσμάτων μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης και μιας συγκριτικής αξιολόγησης των εθνικών και περιφερειακών αναγκών. Για να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί θα πρέπει να εφαρμοστούν συνολικές στρατηγικές όσον αφορά την κοινωνία της πληροφορίας (ανάπτυξη των υποδομών και του περιεχομένου) που θα λάμβάνουν υπόψη τους τις ευρωπαϊκές προτεραιότητες, εθνικές και περιφερειακές και θα προσπαθήσουν να τις εντάξουν με κατάλληλο τρόπο στις άλλες κοινοτικές πολιτικές.

Τέλος, η συνδρομή της Κοινότητας θα εξαρτηθεί από την εφαρμογή των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα επιτρέψουν την τήρηση των οδηγιών στον τομέα των υπηρεσιών επικοινωνίας. Για τις μεταρρυθμίσεις αυτές θα απαιτηθεί τεχνική βοήθεια.